

NAVs bedriftsundersøkelse 2019 – Innlandet

Stor mangel på kvalifisert arbeidskraft i Innlandet

NAV gjennomfører årlig en landsomfattende bedriftsundersøkelse basert på svar fra et bredt utvalg av virksomheter i offentlig og privat næringsliv i fylkene. Utvalget er gjort blant bedrifter med tre eller flere ansatte.

Hensikten med undersøkelsen er å kartlegge behovet for arbeidskraft for de neste 12 månedene, både når det gjelder type arbeidskraft og volum. Ved å kjenne til næringslivets behov og forventninger har NAV bedre forutsetninger for å bidra til kvalifisering og rekruttering av arbeidskraft. Bedriftsundersøkelsen brukes også som grunnlag for å utarbeide arbeidsmarkedsprognoser både nasjonalt og regionalt. Resultatene gir en god indikasjon på utviklingen i arbeidsmarkedet det kommende året.

I Innlandet var 1 298 bedrifter trukket ut til å delta i undersøkelsen. Svarene fra bedriftene ble i all hovedsak innhentet ved telefonintervju. Hele 1151 bedrifter (89 prosent) besvarte undersøkelsen. Det er bedriftenes forventninger for perioden februar 2019 til februar 2020 som ligger til grunn for resultatene.

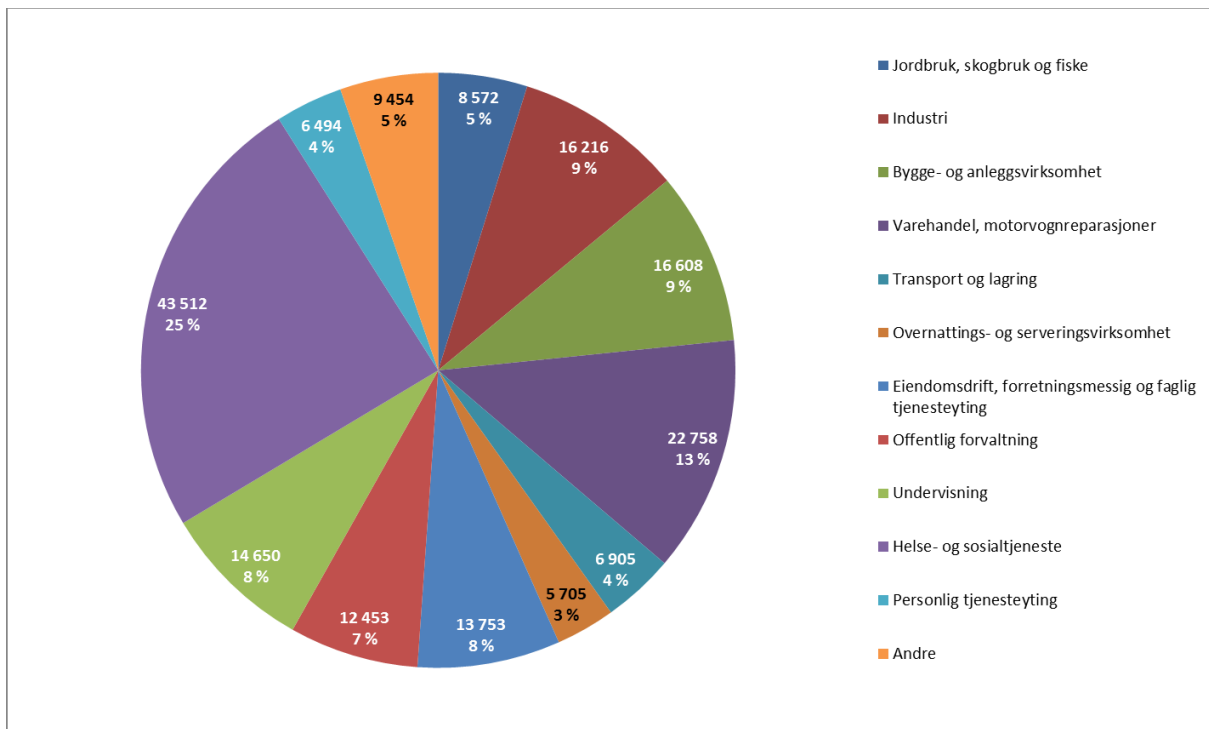
1. januar i år ble NAV i Hedmark og NAV i Oppland slått sammen til NAV i Innlandet. Dette notatet omfatter derfor resultater for Hedmark og Oppland samlet, og Innlandet er her omtalt som «fylket».

Næringssammensetningen i Innlandet

Næringssammensetningen er en viktig bakgrunnsinformasjon når man skal vurdere resultatene i Bedriftsundersøkelsen.

Store deler av sysselsettingen i Innlandet er knyttet til næringene helse- og sosialtjeneste, varehandel, bygge- og anleggsvirksomhet, industri, undervisning, eiendomsdrift, forretningsmessig og faglig tjenesteyting og offentlig forvaltning. Det er også mange sysselsatte innenfor primærnæringene i fylket.

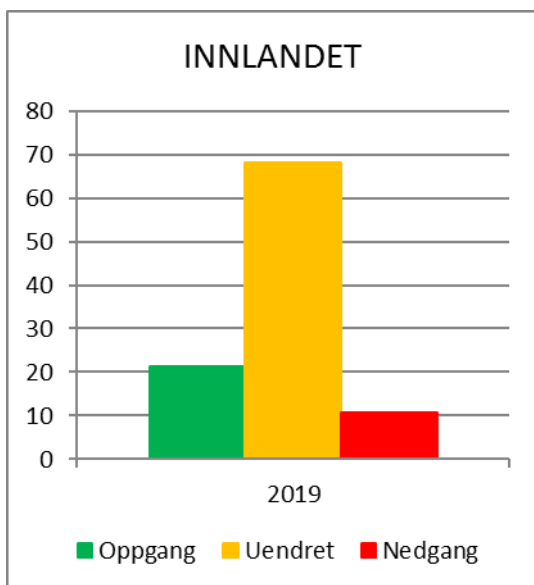
Pr fjerde kvartal 2018 var det totalt 177 100 sysselsatte som hadde arbeidssted i Innlandet.

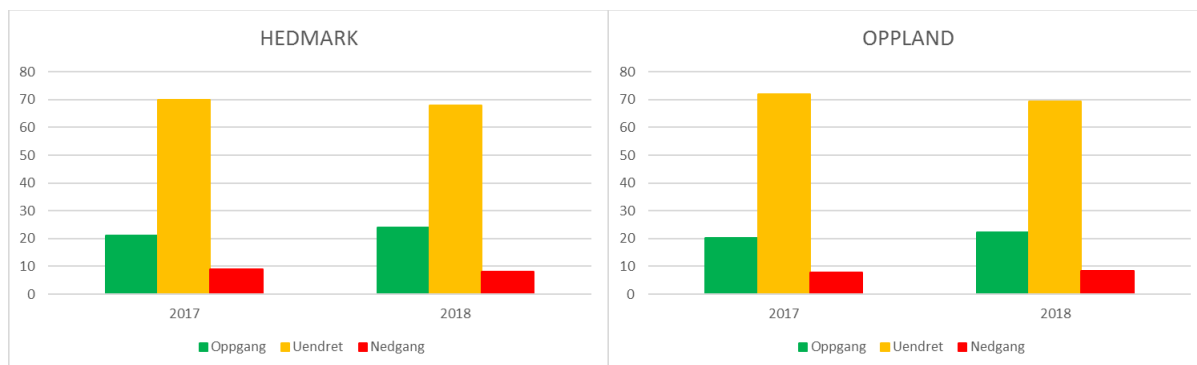

Figur 1. Antall og andel sysselsatte med arbeidssted i Innlandet, fordelt på næringer, pr 4. kv. 2018.

Sysselsetningsutvikling og forventning

Det er noe mindre optimisme i arbeidsmarkedet i Innlandet i år sammenlignet med slik den var i Hedmark og Oppland de to foregående årene. 21 prosent av bedriftene forventer å øke bemanningen det kommende året, mens 11 prosent venter nedgang. I fjor var disse tallene henholdsvis 24 prosent og åtte prosent for Hedmark og 22 prosent og åtte prosent for Oppland. På samme måte som ved tidligere års undersøkelser, viser årets resultater at et stort flertall av bedriftene, 68 prosent, regner med et uendret antall ansatte.

Figur 2a og b. Forventet arbeidskraftbehov det kommende året (andel bedrifter i prosent).

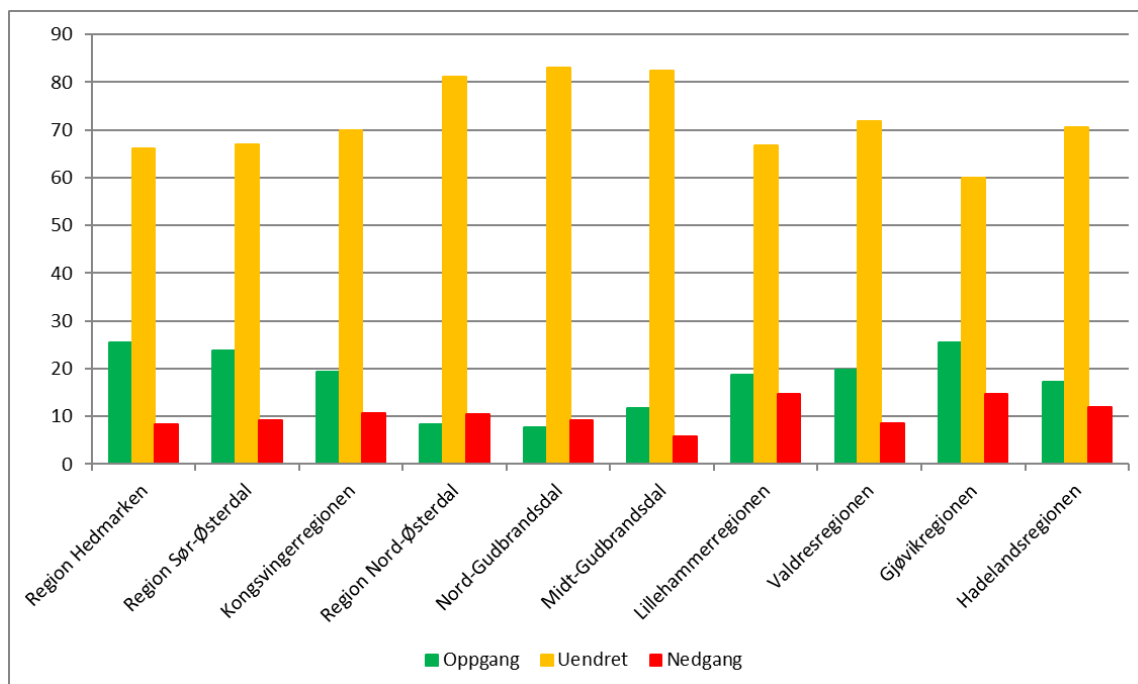
Differansen mellom andelen bedrifter som forventer oppgang og andelen bedrifter som venter nedgang i antall ansatte, er dermed 10 prosentpoeng. I fjorårets bedriftsundersøkelse var dette tallet for Hedmark og Oppland henholdsvis 16 og 14 prosentpoeng. Det er dette tallet som indikerer hvor stor optimismen er i arbeidsmarkedet i Innlandet.

Hovedinntrykket fra årets undersøkelse er at bedriftene i Innlandet regner med en stabil sysselsetting det nærmeste året, siden nesten sju av ti bedrifter oppgir at de venter en uendret bemanningssituasjon i denne perioden.

Forventet sysselsetting i regionene

Som ved tidligere undersøkelser, er det også i år visse forskjeller på hvordan bedriftene i de ulike regionene vurderer utsiktene for arbeidskraftbehovet det kommende året.

Årets undersøkelse viser at det i åtte av de 10 regionene i Innlandet er en større andel bedrifter som forventer oppgang enn nedgang i antall ansatte. På samme måte som for fylket, er det likevel størst andel av bedriftene som venter et uendret antall ansatte det kommende året.

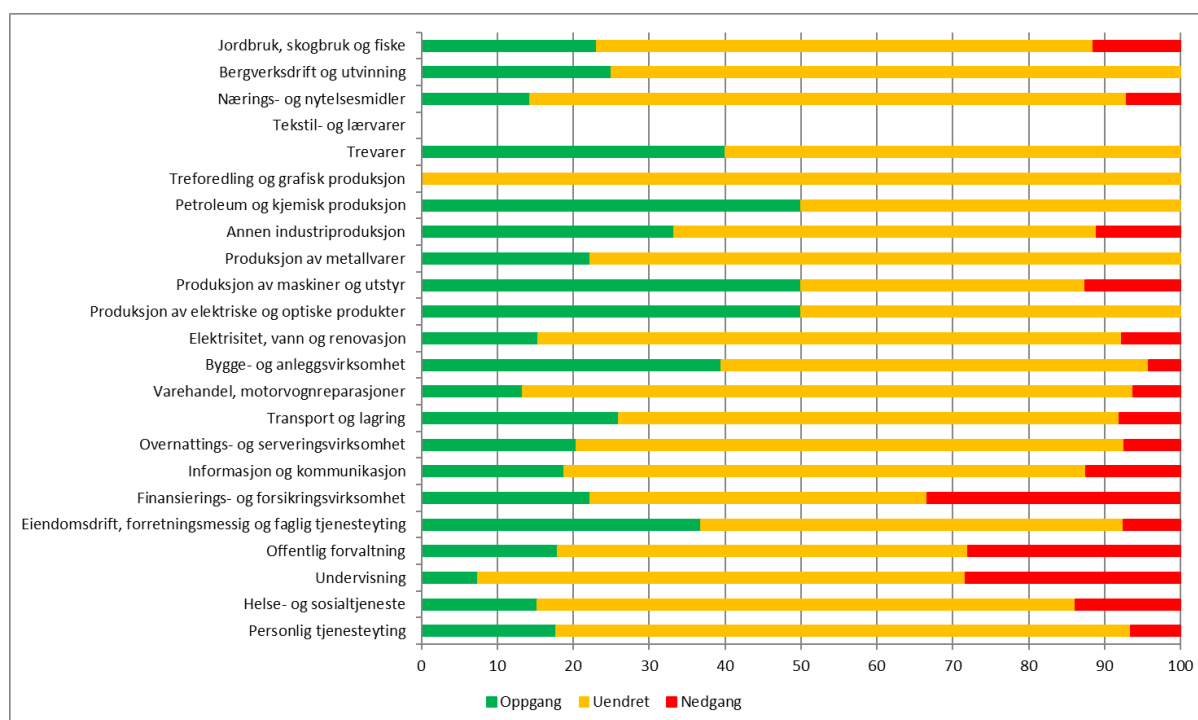
Figur 3. Forventet arbeidskraftbehov det kommende året, regionvis (andel bedrifter i prosent).

Vi gjør oppmerksom på at resultatene på regionnivå er usikre siden antall bedrifter i utvalget i den enkelte region er noe lavt. Det er imidlertid liten tvil om at bedrifter i de fleste regionene i fylket stort sett ser positivt på arbeidsmarkedet det neste året.

Forventet sysselsetting innen ulike næringer

Bedriftene i undersøkelsen utgjør et representativt utvalg som gjenspeiler næringsstrukturen i Innlandet. Figur 4 viser variasjonene i forventet arbeidskraftbehov innen de ulike næringene.

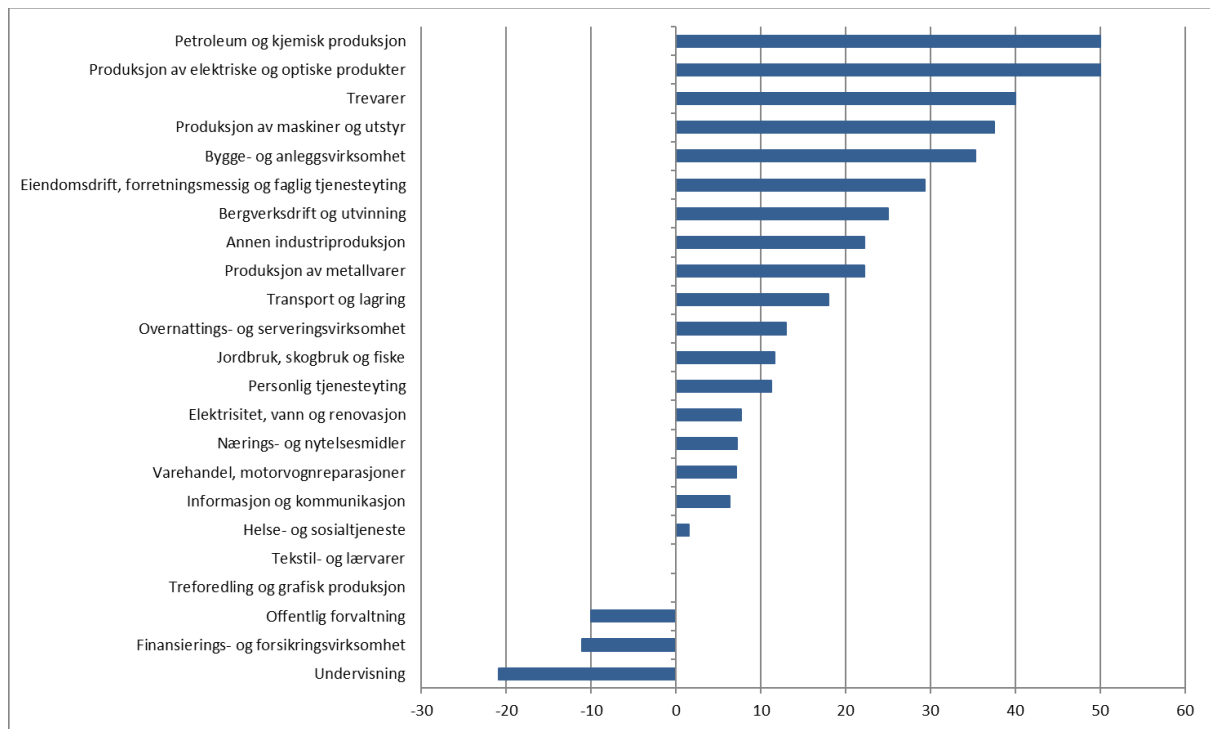
Det foreligger ikke resultater for næringen tekstil- og lærvarer. Grunnen er at denne næringen omfatter et svært lite antall bedrifter i Innlandet, og at det dermed var for få respondenter til at resultatene kan vises.

Figur 4. Forventet arbeidskraftbehov fordelt på næring (andel bedrifter i prosent).

Sysselsettingsbarometeret i figur 5 viser nettoandelen bedrifter innen den enkelte næring som forventer økning i sysselsettingen. Denne nettoandelen er beregnet som differensen mellom andel bedrifter som forventer oppgang og andel bedrifter som venter nedgang i antall ansatte innen de ulike næringene. Næringene er rangert fra mest til minst optimistisk ut fra svarene i årets undersøkelse.

Innen 18 av de totalt 23 ulike næringene svarte en større andel av bedriftene at de forventer oppgang i antall ansatte enn nedgang. I fjor var dette tilfelle innen 16 av næringene i Hedmark og 14 i Oppland. Innen to av næringene er disse andelen like store, og innen tre av næringene er andelen bedrifter som venter nedgang i antall ansatte størst. Figuren sier ikke noe om antall ansatte som er involvert. Den gir kun en indikasjon på forholdet mellom andelen bedrifter som svarer at de kommer til å øke bemanningen og andelen bedrifter som svarer at de vil redusere bemanningen innen den enkelte næringen i løpet av de neste 12 månedene.

Figur 5. Sysselsettingsbarometer for 2019 (prosentpoeng).

Figuren viser at det er størst optimisme innen næringene petroleum og kjemisk produksjon og produksjon av elektriske og optiske produkter. Her svarer hele 50 prosent av bedriftene at de kommer til å få flere ansatte, mens ingen svarer at de vil få færre ansatte. Også for industrien samlet sett er det en større andel bedrifter som antar at de vil ha en oppgang i antall ansatte (31 prosent) enn en nedgang (sju prosent). De to klart største næringene innen industrien er nærings- og nytelsesmidler og trevarer. Innen nærings- og nytelsesmidler er det 14 prosent av bedriftene som svarer at de forventer oppgang og sju prosent som venter nedgang. Innen trevarer er det 40 prosent av bedriftene som svarer at de forventer oppgang, mens ingen venter nedgang.

Andre næringer i Innlandet som sysselsetter mange personer, og der bedriftene er optimistiske i forhold til å øke antall ansatte, er bygge- og anleggsvirksomhet. Her regner 40 prosent med en oppgang og fire prosent en nedgang. For eiendomsdrift, forretningsmessig og faglig tjenesteyting regner 37 prosent med en oppgang og åtte prosent en nedgang, og i varehandelen regner 13 prosent med en oppgang og seks prosent en nedgang.

Bedriftene innen næringene helse- og sosialtjeneste og undervisning, som til sammen sysselsetter over 58 000 personer, er som oftest svært forsiktige når det gjelder å anslå eventuell økning i sysselsettingen, selv om det reelle behovet kan være stort. Også årets undersøkelse viser dette. Innen helse- og sosialtjeneste er det omtrent like stor andel av bedriftene som oppgir at de forventer en økning i antall ansatte, som en reduksjon. Dette betyr at denne næringen er mer negativ i år enn i fjorårets undersøkelse. Undervisning er den mest negative næringen i årets undersøkelse. Her svarte bare åtte prosent av bedriftene at de forventer økt bemanning, mens 28 prosent venter redusert bemanning.

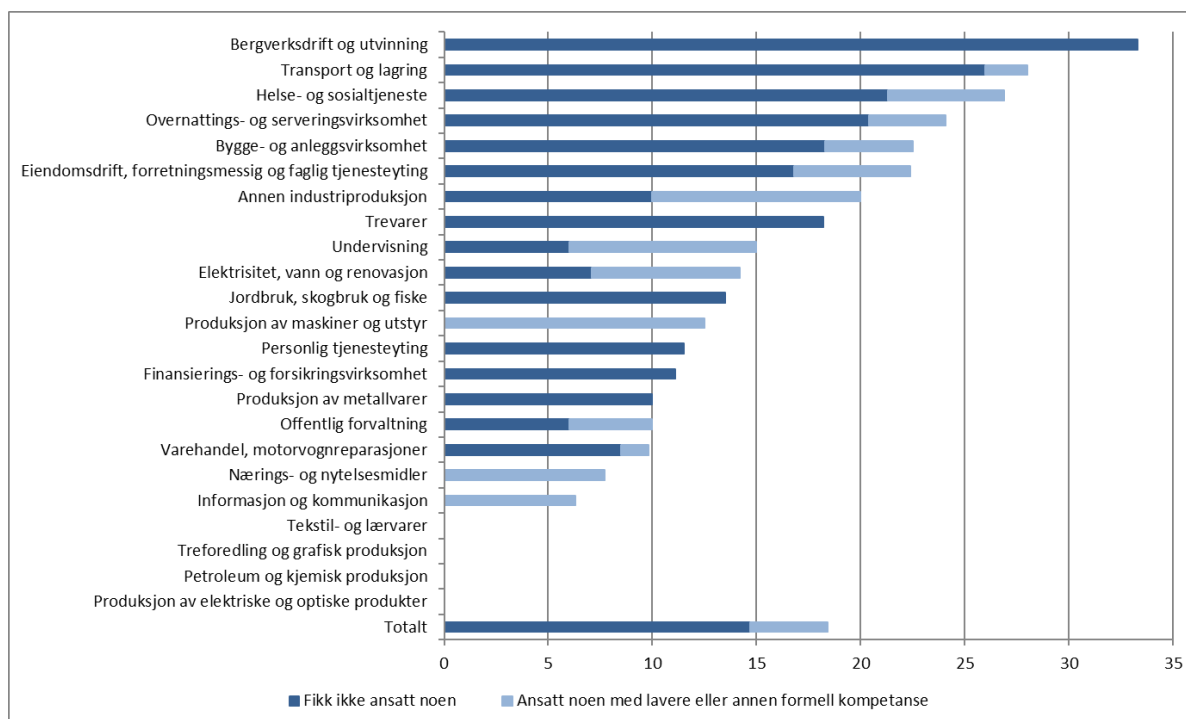
I tillegg til undervisning viser også svarene fra næringene offentlig forvaltning og finansierings- og forsikringsvirksomhet at en klart større andel av bedriftene venter en nedgang i antall ansatte, enn en oppgang.

Rekrutteringsproblemer i Innlandet

NAV spurte bedriftene om de hadde forsøkt å rekruttere arbeidskraft de siste tre månedene uten å lykkes og om de i så fall hadde ansatt noen med lavere eller annen formell kompetanse enn den de søkte etter. I årets undersøkelse melder 18 prosent av bedriftene at de har opplevd rekrutteringsproblemer av denne art. I fjorårets undersøkelse gjaldt dette 12 prosent¹ av bedriftene i både Hedmark og Oppland. Av de bedriftene som har hatt rekrutteringsproblemer, oppgir åtte av 10 bedrifter at de ikke har fått ansatt noen. Den resterende andelen av bedriftene har ansatt personer med lavere eller annen formell kompetanse enn den de hadde behov for.

Av de bedriftene som svarer at de hadde hatt problemer med å rekruttere ansatte med de rette kvalifikasjonene, oppgir nær ni av 10 at problemene skyldtes at det var for få eller ingen kvalifiserte søkere.

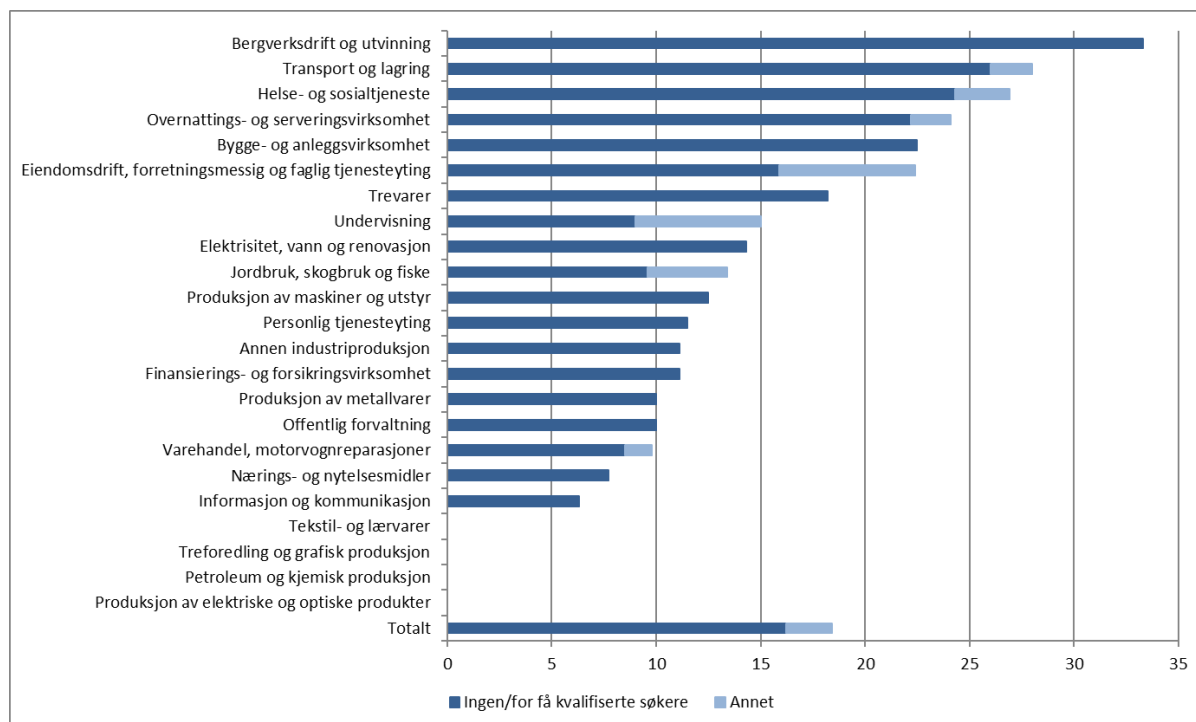
Rekrutteringsproblemene er størst innen næringen bergverksdrift og utvinning, der en av tre bedrifter svarer at de ikke har fått ansatt noen. Nest størst er disse problemene innen næringen transport og lagring, der cirka en av fire bedrifter svarer det samme. Den førstnevnte av disse næringene, som for en stor del omfatter pukkverk og grusforretninger, sysselsetter imidlertid svært få personer i Innlandet. Transport og lagring derimot sysselsetter 6 900 personer. Også næringene som helse- og sosialtjeneste og bygge- og anleggsvirksomhet, som er av næringene som sysselsetter flest personer i Innlandet, har opplevd betydelige rekrutteringsproblemer. For de fire næringene nevnt i dette avsnittet er årsaken til problemene nesten utelukkende mangel på kvalifiserte søkere. Det er bare fire av de 23 næringene i fylket som svarer at de ikke har hatt problemer med å få ansatt de personene de ønsket. Dette er færre enn det fjorårets bedriftsundersøkelse viste.

Figur 6. Bedrifter med rekrutteringsproblemer de siste tre månedene (andel bedrifter i prosent).

¹ Vi har endret litt på spørsmålsformuleringen på dette spørsmålet fra i fjor, så resultatene er ikke nødvendigvis helt sammenliknbare. I fjor var spørsmålsformuleringen som følger: Har bedriften mislyktes i å rekruttere arbeidskraft de siste tre månedene? I år er spørsmålet stilt på følgende måte: Har bedriften de siste tre månedene forsøkt å rekruttere inn personer uten å få tak i rett/ønsket kompetanse?

Ovennevnte er vist i figur 6 og 7. Næringene er rangert etter andel bedrifter med rekrutteringsproblemer fra størst til minst. Når man leser disse grafene, er det viktig å huske på at det ikke nødvendigvis er noen direkte sammenheng mellom eventuelle rekrutteringsproblemer og hvor næringen er rangert i sysselsettingsbarometeret i figur 5.

Figur 7. Årsaken til rekrutteringsproblemene (andel bedrifter i prosent).

Mangel på kvalifisert arbeidskraft i Innlandet

De bedriftene som oppgir at de har rekrutteringsproblemer, blir også bedt om å oppgi hvilke yrker de ikke har fått rekruttert personer til og hvor mange personer dette dreier seg om. Ut fra svarene i Bedriftsundersøkelsen lager NAV et estimat, målt i antall personer, på mangelen på arbeidskraft innen de ulike yrkene. Estimaten avrundes til nærmeste 25. I Innlandet er den totale mangelen på kvalifisert arbeidskraft beregnet til 3 850 personer. I fjorårets undersøkelse var den beregnede mangelen 2 625 personer. Tabell 1 nedenfor viser mangelen innen de ulike yrkene.

I Innlandet er det størst mangel på helsefagarbeidere. Det er også stor mangel på sykepleiere, elektrikere og lastebil- og trailersjåfører. Undersøkelsen viser dessuten at det er stor mangel på kvalifisert arbeidskraft innen hele næringen bygge- og anleggsvirksomhet. Dette synliggjøres gjennom at det er mangel på mange ulike fagarbeidere og anleggsmaskinførere. Årets resultater viser at trenden fra tidligere års undersøkelser bare har forsterket seg.

Det er knyttet en viss usikkerhet til estimatene for manglene. Det kan dermed også være mangel på kvalifisert arbeidskraft innen yrker som ikke er nevnt i tabellen. Mangelen innen disse yrkene er samlet i kategorien «Andre yrker». Innen sistnevnte kategori finner vi blant annet ingeniører og sivilingeniører innen andre fagområder enn de som er nevnt i tabellen. Siden dette er en utvalgsundersøkelse, er det også sannsynlig at det kan være mangel på andre yrker enn svarene vi har fått, viser.

Yrker	2017	2018	2019
Helsefagarbeidere	25	200	400
Sykepleiere	175	250	225
Elektrikere	50	50	225
Lastebil- og trailersjåfør	50	75	175
Kokker	50	50	150
Tømrere og snekkere	175	275	125
Andre sikkerhetsarbeidere	0	0	100
Servitører	25	25	100
Rørleggere og VVS-montører	50	75	75
Frisører	25	25	75
Anleggsmaskinførere	25	25	75
Bussjåfør og trikkeførere	25	50	75
Andre salgsmedarbeidere	25	25	75
Butikkmedarbeidere	0	25	50
Vektene	0	0	50
Sveisere	0	50	50
Vernepleiere	25	50	50
Anleggsmaskin- og industrimekanikere	0	50	50
Hjelpearbeidere i anlegg	0	0	50
Andre håndverkere	25	50	50
Spesialsykepleiere	25	50	50
Grunnskolelærere	25	25	50
Bartendere	0	0	50
Postbud og postsorterere	0	0	50
Andre helseyrker	0	100	25
Taktekkere	0	25	25
Betongarbeidere	25	75	25
Kontorarbeidere	0	25	25
Reiseledere og guider	0	0	25
Ingeniører innen petroleum, bergverk og metallurgi	0	0	25
Regnskapsmedarbeidere	0	25	25
Legespesialister	25	25	25
Førskolelærere	0	0	25
Platearbeidere	0	25	25
Bil-, drosje- og varebilførere	25	25	25
Ledere av bygge- og	0	25	25
Andre pleiemedarbeidere	0	0	25
Overflatebehandlere og lakkerere	0	0	25
Bilmekanikere	0	50	25
Automatikere	0	0	25
Energimontører	0	0	25
Andre personlige tjenesteytere	25	0	25
Montører av mekaniske produkter	0	0	25
Andre montører	0	0	25
Sivilingeniører (bygg og anlegg)	0	25	25
Andre ingeniører	0	50	25
Barnehage- og skolefritidsassistenter mv.	0	0	25
Bygningsingeniører	0	50	25
Murere	0	25	25
Ledere av industriproduksjon mv.	0	0	25
Revisorer, regnskapsrådgivere	0	25	25
Politibetjenter mv.	0	0	25
Malere og byggtapetsere	25	25	25
Andre bygningsarbeidere	25	0	25
Kopper- og blikkenslagere	0	25	25
Renholdere i bedrifter	0	0	25
Matematikere, statistikere mv.	0	0	25
Telefon- og nettselgere	25	25	25
Gulv- og flisleggere	0	0	25
Brannkonstabler	0	0	25
Skogbrukere	0	0	25
Tele- og IKT-installerere	0	0	25
Andre yrker	425	550	475

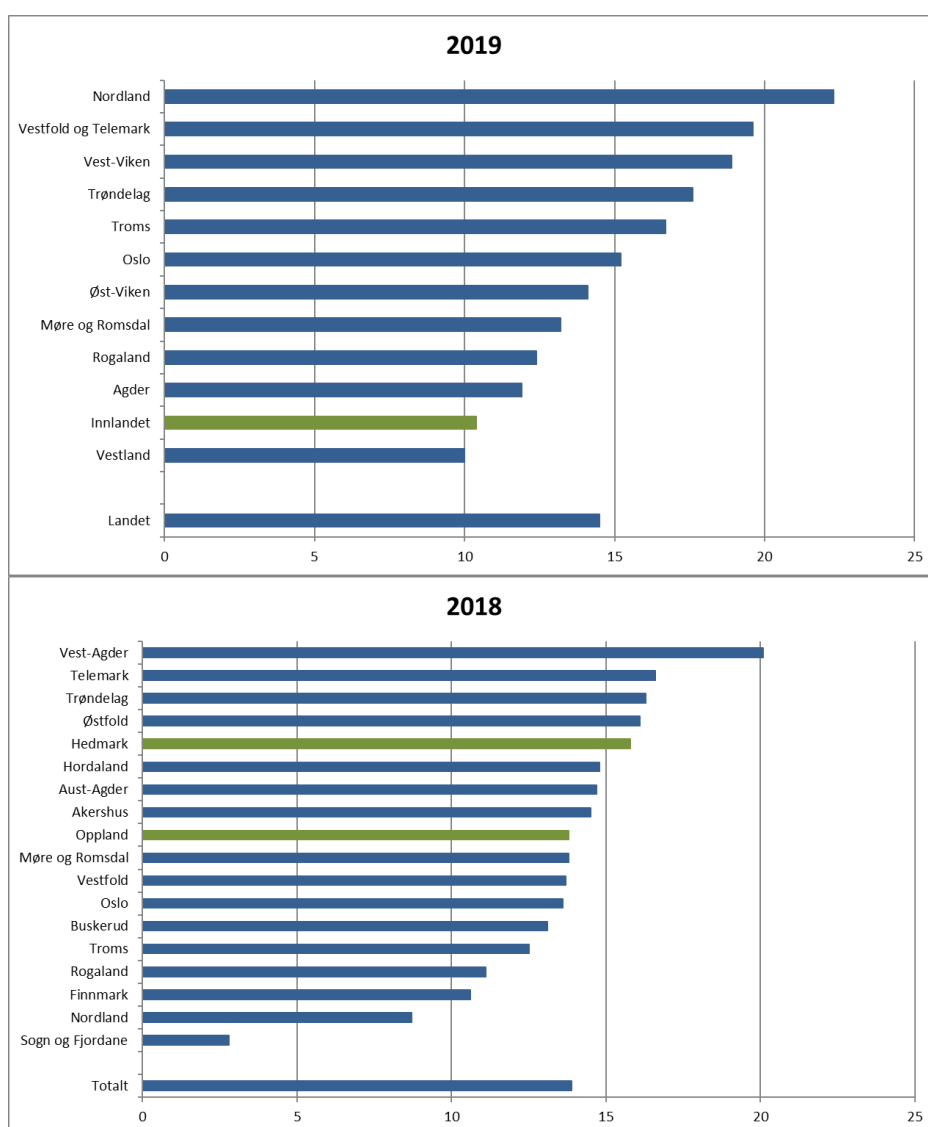
Tabell 1. Mangelen på arbeidskraft, målt i antall personer (tallene er avrundet til nærmeste 25).

Rekrutteringskanaler som benyttes av bedriftene

Bedriftene benytter mange ulike rekrutteringskanaler når de skal ansette medarbeidere. Svarene viser at egen hjemmeside benyttes mest. Deretter kommer NAVs stillingsdatabase, eget nettverk og bekjentskapskrets og sosiale medier. Det er imidlertid mange bedrifter som fortsatt annonserer i aviser, tidsskrifter eller andre trykte medier. På dette spørsmålet kunne bedriftene angi flere svaralternativer.

Resultatene for Innlandet sett i et nasjonalt perspektiv

Svarene på Bedriftsundersøkelsen viser blant annet hvilke forventninger bedriftene i utvalget har til sysselsettingen det kommende året, det vil si om de forventer oppgang i, nedgang i eller et uendret antall ansatte. Ut fra disse svarene lages et sysselsetningsbarometer som viser differansen mellom andel bedrifter som forventer oppgang og andel bedrifter som venter nedgang i antall ansatte i de ulike fylkene. Dette sysselsetningsbarometeret er vist i figur 8. Fylkene er rangert fra mest til minst optimistisk ut fra svarene i årets undersøkelse².

Figur 8a og b. Sysselsetningsbarometer, fylkesvis og landet 2018 og 2019 (prosentpoeng).

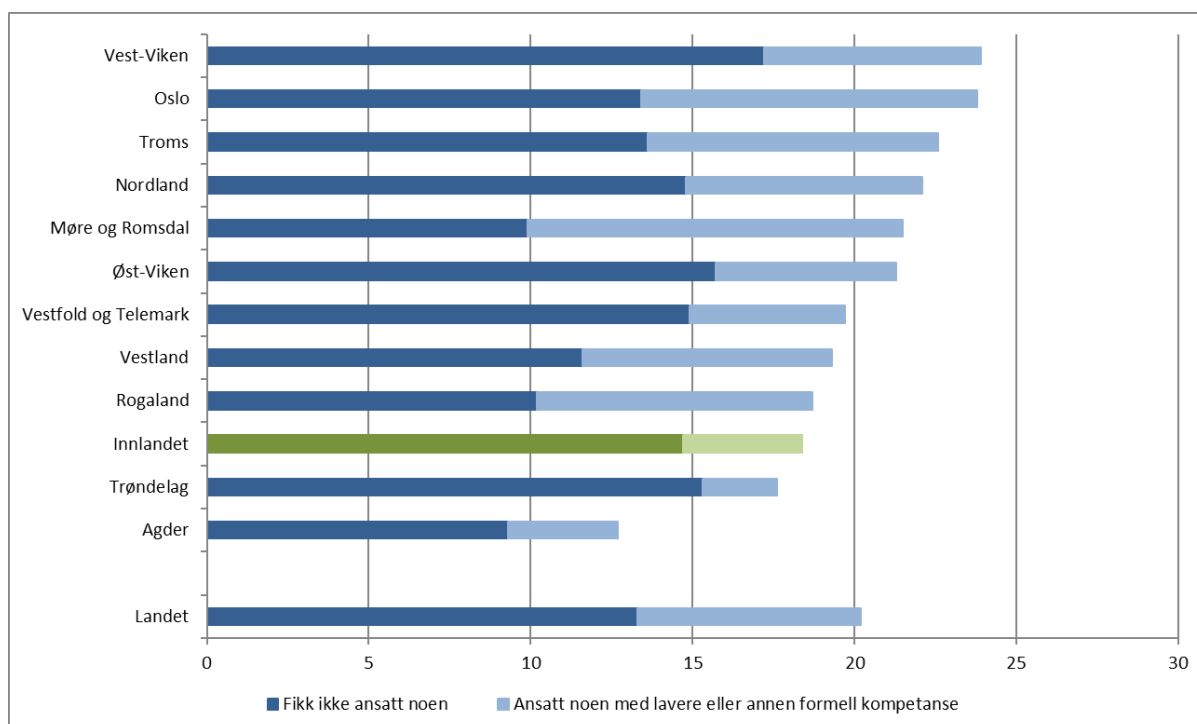
² I år hadde Finnmark så lav svarprosent at NAV har valgt å ikke gi ut resultater fra fylket. Svarene er imidlertid med i landstallene.

For landet sett under ett, viser årets bedriftsundersøkelse at det er omtrent like stor optimisme blant bedriftene i år som i fjor. Optimismen er i år aller størst blant bedriftene i Nordland, som i fjor lå nest sist på denne oversikten. Innlandet ligger nest nederst på denne fylkesoversikten, og har dermed falt mange plasser siden fjorårets undersøkelse der både Hedmark og Oppland lå på den øvre halvdel av listen. I år, som i fjor, er det ingen fylker der en større andel bedrifter venter nedgang enn oppgang.

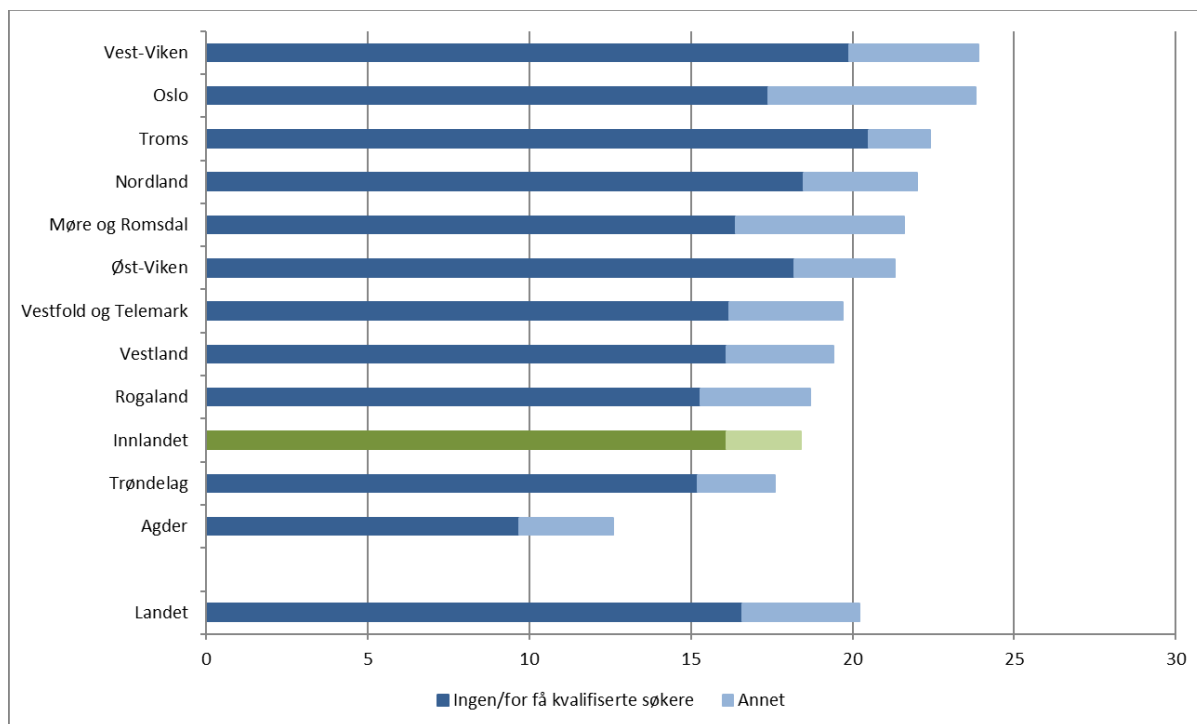
Selv om det er optimisme i arbeidsmarkedet i Innlandet, viser årets undersøkelse at Innlandet er blant fylkene hvor lavest andel bedrifter oppgir at de har problemer med å få ansatt kvalifisert arbeidskraft. Det samme gjaldt både Hedmark og Oppland i fjorårets undersøkelse. Andelen bedrifter med rekrutteringsproblemer har ofte vært lav i våre fylker også tidligere år. Størst rekrutteringsproblemer har bedrifter i Vest-Viken og Oslo, med Troms og Nordland på de neste plassene.

Andelen bedrifter som har ansatt personer med lavere eller annen formell kompetanse enn den de søkte etter, er også lav i Innlandet sammenlignet med de fleste andre fylker. At denne andelen og andelen bedrifter med rekrutteringsproblemer er så lav i vårt fylke, kan skyldes at næringslivet her er preget av manglende vekst, innovasjon og nyetableringer, men kan også være en indikasjon på at det er relativt god balanse mellom tilbud og etterspørsel etter arbeidskraft i markedet. Når det gjelder rekrutteringsproblemene i Innlandet, er det imidlertid ikke usannsynlig å anta at høyere arbeidsledighet i andre deler av landet, kan bidra til å gjøre det attraktivt for kvalifisert arbeidskraft derfra å søke jobber også i vårt fylke.

Ovennevnte er vist i figur 9 og 10 nedenfor. Fylkene er rangert etter andel bedrifter med rekrutteringsproblemer fra størst til minst.

Figur 9. Bedrifter med rekrutteringsproblemer de siste tre månedene, fylkesvis og landet (andel bedrifter i prosent).

Figur 10. Årsaken til rekrutteringsproblemene, fylkesvis og landet (andel bedrifter i prosent).

NAVs bedriftsundersøkelse 2019 – spørsmål og svaralternativer

Nedenfor er spørsmålene vi har stilt bedriftene, med svaralternativer der slike er oppgitt.

1. Hvor mange ansatte er det i bedriften i dag?
2. Hvor mange ansatte venter dere å ha om ett år?
 - a. Flere enn i dag
 - b. Like mange som i dag
 - c. Færre enn i dag
3. Har bedriften de siste tre månedene forsøkt å rekruttere inn personer uten å få tak i rett/ønsket kompetanse?
 - a. Ja (Gå til spørsmål 4)
 - b. Vi fikk ikke ansatt noen med de kvalifikasjonene vi søkte etter, men har ansatt noen med lavere eller annen formell kompetanse (Gå til spørsmål 4)
 - c. Nei (Gå til spørsmål 6)
4. Hva skyldes dette?
 - a. Ingen/for få kvalifiserte søkere (Gå til spørsmål 5)
 - b. Annet (Gå til spørsmål 6)
5. Innen hvilke yrker har dere forsøkt å rekruttere inn personer uten å få tak i rett/ønsket kompetanse, og hvor mange stillinger dreier det seg om?
6. For den siste personen dere rekrutterte, hvilke rekrutteringskanaler ble benyttet for denne stillingen? (Flere kryss mulig)
 - a. Aviser, tidsskrifter eller andre trykte medier
 - b. NAVs stillingsdatabase
 - c. Andre stillingsdatabaser på internett (f.eks. finn.no)
 - d. Egen hjemmeside
 - e. Rekrutteringsbistand fra NAV
 - f. Via NAV-tiltak (arbeidspraksis, lønnstilskudd mv.)
 - g. Sosiale medier (LinkedIn, Facebook, Twitter o.l.)
 - h. Rekrutteringsfirma, vikarbyrå eller lignende
 - i. Intern rekruttering
 - j. Eget nettverk/bekjentskapskrets
 - k. CV-database på internett
 - l. Personen som ble rekruttert tok selv kontakt, uten at stillingen ble gjort kjent gjennom andre rekrutteringskanaler
 - m. Annet: _____
 - n. Har ikke rekruttert noen personer de tre siste årene